

Toelichting Opleidingskenmerken

9 juli 2025
versie 1.0

Inleiding

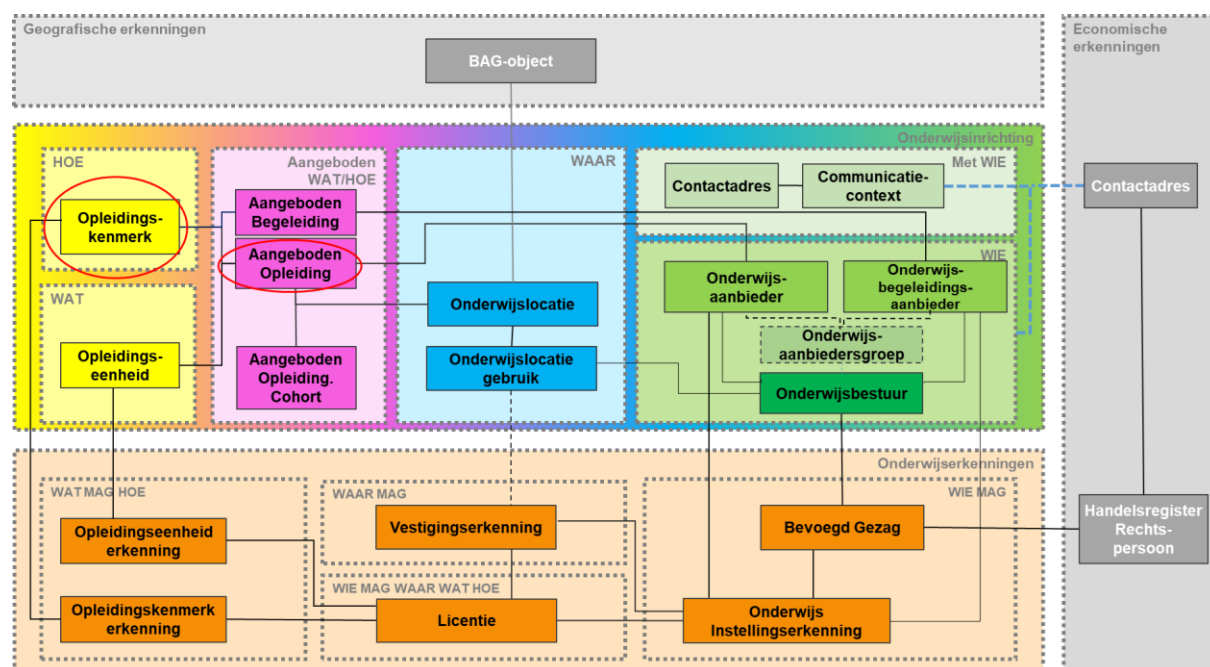
De Beheergroep Waardenlijsten RIO heeft wijzigingsverzoeken voor de de waardenlijst Opleidingskenmerken-vo voor schooljaar 2025-2026 beoordeeld. De wijzigingsverzoeken zijn daarna gepubliceerd voor openbare consultatie en besproken in het ketenoverleg vo. Definitieve samenstelling van de waardenlijst is vastgesteld op 9 juli 2025 door de Beheergroep.

De lijst met de Opleidingskenmerken, een korte omschrijving en links naar bronnen waar meer achtergrondinformatie is te vinden, komt samen met deze notitie beschikbaar. Daar wordt ook een bijlage aan gekoppeld waarin te zien is welke criteria zijn gehanteerd en overwegingen zijn gemaakt die geleid hebben tot het opnemen van bepaalde Opleidingskenmerken in de waardenlijst. Een aparte lijst wordt gepubliceerd van welke potentiële kenmerken uiteindelijk niet zijn gekozen en waarom.

Verschillen met schooljaar 2024-2025

Ten aanzien van de waardenlijst die geldig was voor schooljaar 2024-2025 zijn er geen wijzigingen.

Wat zijn Opleidingskenmerken¹?

RIO-model beknopt (zie voor uitleg: <https://www.rio-onderwijs.nl/informatiemodel-en-begrippen>)

Onderwijsaanbieders ("scholen") bieden opleidingen aan via wat we in RIO noemen de Aangeboden Opleidingen. Zo'n Aangeboden Opleiding is onder meer opgebouwd uit een WAT- en een HOE-deel². Het WAT

¹ Definitie opleidingskenmerk: zie <https://rosa.wikixl.nl/index.php/189de03d-3737-4aa8-bd35-552ce24f5984>

² Daarnaast wordt in een aangeboden opleiding ook een relatie gelegd naar onder andere de onderwijsaanbieder en de onderwijslocatie.

slaat op een opleidingseenheid, meestal een opleiding³. Een onderwijsdeelnemer kan voor een opleiding een diploma krijgen, waarmee hij kan aantonen dat hij die verzameling competenties zich eigen heeft gemaakt.

Maar naast de inhoud van een opleiding zijn er ook andere competenties die aan de basis kunnen staan voor het inrichten van Aanboden Opleidingen die door Onderwijsaanbieders in een onderwijsprogramma worden opgenomen. Dat hoeven niet altijd opleidingen of andere type opleidingseenheden (bijv. vakken) te zijn. Dit is wat we in RIO het HOE-deel noemen, dat staat voor de vorm waarin een opleidingseenheid gegoten kan worden. Die onderwijsvormen zijn vaak gericht op het meer op maat kunnen aanbieden van het onderwijs aan onderwijsdeelnemers door middel van verrijking en verdieping van de leerstof. Ook een andere manier van ondersteuning aan leerlingen bij het volgen van een opleiding kan hieronder geschaard worden.

Onderwijsvormen waarvan het onderwijs dan ook vindt dat ze op landelijk niveau relevant zijn om te registreren en kenbaar te maken in hun aanbod en om ze te kunnen gebruiken voor beter uitgesplitste rapportages en vergelijkingen ten behoeve van onder meer het eigen beleid. Die set van onderwijsvormen worden per sector door het onderwijs zelf in afstemming met OCW, de Inspectie, de onderwijsraden, SLO en DUO in RIO vastgelegd onder de overkoepelende aanduiding Opleidingskenmerken (het gele HOE in bovenstaande figuur). De mate waarin dit gebeurt en of het nodig is zal per sector verschillen. Ook de verdere onderverdeling van de opleidingskenmerken is voor een deel per sector in te richten.

De opleidingskenmerken die in het vo zijn geselecteerd zijn qua inhoud en doel verschillend. Sommige kenmerken zijn gericht op een pedagogisch concept waarin een opleiding gegoten wordt (Dalton, Montessori, etc.), andere representeren een bepaalde verdieping of verrijking van de opleiding (bijv. Technasium met een focus op techniek, TTO met een focus op tweetalig onderwijs), een doorlopende leerlijn waarbij de vo-opleiding gekoppeld wordt aan een opleiding uit een andere sector (de leerroutes vmbo-mbo, tienerscholen) of een specifieke onderwijsaanpak cq -ondersteuning voor bepaalde groepen leerlingen (ISK, Topsport Talent).

De opleidingskenmerken hoeven niet altijd door OCW zelf erkend te zijn, de erkenning kan ook bij andere instanties liggen. In ieder geval is het hanteren van een opleidingskenmerk door een Onderwijsaanbieder aan bepaalde verplichtingen gebonden. Bovendien hebben ze vaak een civiel effect omdat ze in het maatschappelijk verkeer voordelen bieden voor een leerling of student (vergemakkelijkt toegang tot vervolgopleiding, extra pré bij solliciteren), iets wat je onder meer terugziet in het feit dat er certificaten worden verstrekt voor het volgen van een opleiding met een dergelijk kenmerk.

Wat is het doel?

Het doel van het kunnen koppelen van Opleidingskenmerken aan Opleidingen in de Aanboden Opleidingen die door een Onderwijsaanbieder worden aangeboden en verzorgd, is om onderscheid te kunnen maken tussen een Opleiding zonder Opleidingskenmerk (bijv. *havo*) en een met een Opleidingskenmerk (bijv. *havo met Technasium*).

Ook kunnen opleidingskenmerken, als ze toegestaan zijn bij de inschrijving in ROD⁴, gebruikt worden om opleidingen van elkaar te onderscheiden in gegevensleveringen uit ROD ten behoeve van rapportages, overzichten, etc. door partijen die hier op basis van een wettelijke grondslag of op basis van goed onderbouwde doelbinding gebruik van mogen maken.

Afnemers kunnen van opleidingskenmerken dus gebruikmaken om hun processen te verbeteren. Denk onder andere aan de Inspectie van het Onderwijs die op basis van de Opleidingskenmerken waar ze nu ook al naar kijken in hun onderzoek, maar daarvoor geen goede eenduidige bron hebben, hun onderzoeksproces vooraf beter inrichten (door in RIO te kijken wat een onderwijsaanbieder aanbiedt) en deze gegevens die ook meekomen met de ROD-gegevensleveringen die de Inspectie krijgt te gebruiken in het onderzoek zelf en de interpretatie van de bevindingen.

Daarnaast bieden de Opleidingskenmerken de mogelijkheid om Aanboden Opleidingen met dezelfde kenmerken onderling met elkaar te vergelijken (benchmarks). Dat is voor verschillende partijen (OCW, Inspectie van het Onderwijs, de scholen zelf in het kader van Vensters) gewenst om uiteenlopende redenen (trendrapportages, monitoren opbrengsten).

³ Definitie opleiding, zie <https://rosa.wikixl.nl/index.php/Ffeb758e-5e5e-4ef1-a383-f916d4be1149>

⁴ Register Onderwijsdeelnemers (ROD)

Om deze doelstellingen te kunnen realiseren is het eigenlijk noodzakelijk dat de Opleidingskenmerken niet alleen in het aanbod in RIO worden gepubliceerd, maar ook meekomen in de inschrijving van leerlingen in ROD zodat ook de leerlingen op basis van deze Opleidingskenmerken van elkaar onderscheiden kunnen worden in de informatieproducten die mede op basis van ROD worden geleverd door DUO. Behalve dat dit het aantal administratieve handelingen die er anders voor nodig zijn (uitvraag over dit type gegevens vindt meestal plaats via aparte enquêtes waarvoor de onderwijsinstelling de gegevens bij elkaar moet brengen en via formulieren moet gaan verstrekken) drastisch zal verlagen zal ook de kwaliteit van de informatie hierdoor sterk toenemen en is er bovendien sprake van een betere informatiebeveiliging (geen aparte uitvraag meer via meestal niet goed beschermde communicatiekanalen).

Opleidingskenmerken in ROD

Het opnemen van Opleidingskenmerken in RIO gebeurt op basis van het ingestelde beheerproces waarin die Opleidingskenmerken worden beoordeeld op basis van diverse criteria. Als in het beheerproces alle betrokken partijen gehoord zijn en besloten wordt op een opleidingskenmerk goed te keuren dan komt een Opleidingskenmerk op de waardenlijst voor een komend schooljaar. Het oorspronkelijke idee was dat een Opleidingskenmerk dan zowel in RIO in het aanbod kan worden gebruikt als ook in de deelnamegegevens in ROD.

Dat laatste is echter niet automatisch het geval. In het najaar van 2020 is het inwinnen van Opleidingskenmerken voorgelegd aan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De AP acht Opleidingskenmerken als categorie persoonsgegevens een te flexibel concept waaronder van alles in potentie geschaard kan worden.⁵ Elk potentieel Opleidingskenmerk moet daarom eerst worden beoordeeld op privacy-gevoeligheid en of er voldoende doelbinding is aan te geven waarmee het inwinnen gerechtvaardigd is. Gerechtvaardigde redenen kunnen bijvoorbeeld naast bekostiging ook toezicht of zwaarwegende beleidsvraagstukken zijn. Bovendien moeten de Opleidingskenmerken als een te generieke verzamelgroep opgedeeld worden in categorieën met elk een eigen strekking, doel en doorwerking.

Omdat door de uitspraak van het AP het gevaar bestond dat alle Opleidingskenmerken niet meer mochten worden ingewonnen, een situatie waar niemand (ook de onderwijsdeelnemer) bij gebaat was, heeft OCW snel moeten handelen door het besluit en de regeling van ROD (BRO en RRO) aan te passen. Gevolg is dat er nu een aantal Opleidingskenmerken buiten de boot zijn gevallen voor de inschrijving in ROD omdat de onderbouwing hiervoor niet afdoende geleverd kon worden. Daarom is in de waardenlijst opleidingskenmerken ook een tabblad opgenomen waarin dit expliciet zichtbaar wordt gemaakt. Uiteraard zal dit tabblad aangepast worden als er aanpassingen in de regelingen dan wel het besluit worden doorgevoerd op dit vlak.

Omdat het aanpassen van de regeling gemiddeld drie tot vier maanden duurt en een besluit aanpassen een tot anderhalf jaar, is het goed om hiermee in het beheerproces van de Opleidingskenmerken rekening te houden.

Heeft het zin om een Opleidingskenmerk in de waardenlijst op te nemen als nog niet zeker is of die ook in ROD mag worden ingewonnen? Dit hangt sterk af van hoeveel toegevoegde waarde die betrokken partijen zien in het preciezer kunnen aangeven van het aanbod. Dit is zeker het geval wanneer toepassingen als keuzegidsen, Scholen op de Kaart etc. (in de toekomst) op RIO gaan aansluiten. Gebruik in van bepaalde opleidingskenmerken (denk aan Technasium, TTO) in de leermiddelenketen is ook een reële toepassingsmogelijkheid. Bovendien geeft de Inspectie van het Onderwijs aan dat zij in de voorbereiding van een onderzoek gebruik maakt van allerlei informatiebronnen, waaronder de websites van scholen. Een goed gestructureerde beschrijving van het onderwijsaanbod van een school in RIO maakt dat de Inspectie veel minder hoeft te interpreteren, waardoor de basis voor het onderzoek kwalitatief beter wordt.

Hoe verloopt de registratie?

De lijst wordt geïmplementeerd en gebruikt in de Leerlingadministratiesystemen (LAS), het centrale RIO Register en voor een deel in het PvE van ROD. Ook andere partijen kunnen de lijst in hun eigen processystemen gebruiken. De lijst van Opleidingskenmerken dienen in het LAS beschikbaar gesteld te worden, zodat bij het opvoeren van een Aanbodende Opleiding, de relevante kenmerken eraan toegevoegd

⁵ https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/advies_wijziging_besluit_register_onderwijsdeelnemers.pdf

kunnen worden. Deze kunnen dan in de publicatie van het aanbod in het RIO Register meegenomen worden. De gegevens uit RIO worden via Open Data voor afnemers beschikbaar gesteld. Afnemende partijen kunnen zo in hun voorzieningen op de opleidingskenmerken zoeken en filteren als dat relevant is.

Een of meerdere Opleidingskenmerken kunnen in een inschrijving in ROD van een leerling vanuit het LAS naast de relevante opleiding toegevoegd worden mits ze zijn opgenomen in de regeling en het besluit van ROD (zie paragraaf hierboven).

Afspraken ten aanzien van registratie

De waardenlijst Opleidingskenmerken is inhoudelijk geen “platte” lijst; alle kenmerken behoren tot een bepaalde categorie⁶, die wordt bepaald op basis van aard en inhoud van die kenmerken. Daarnaast hebben bepaalde kenmerken ook nog aanvullende attributen (bijv. alleen van toepassing op een bepaalde opleiding) die gebruikt kunnen worden voor specifieke doelen waaronder controles op de datakwaliteit. Er kan zo ook een filtering worden toegepast op het verstrekken van Opleidingskenmerken aan afnemers. De afnemer bepaalt zelf verder hoe die met de categorisering en attributen wil omgaan. Denk bijvoorbeeld aan een sublijst van door OCW erkende Opleidingskenmerken of aan een sublijst met alle kenmerken die te maken hebben met doorlopende leerlijnen.

Bepaalde kenmerken zijn gericht op specifieke opleidingen cq opleidingsgroepen (alleen praktijkonderwijs, of alleen bovenbouw vwo) en mogen derhalve ook niet gekoppeld worden aan andere opleidingen en/of opleidingsgroepen. Bovendien dienen Onderwijsaanbieders voor de OCW erkende Opleidingskenmerken (waaronder ook de OCW pilots/experimenten) meestal een formele beschikking cq licentie te hebben alvorens men deze kenmerken mag opvoeren in RIO en/of ROD. Voor kenmerken die door andere organisaties worden erkend geldt hetzelfde. Controles hierop zullen te zijner tijd beschikbaar komen bij het RIO Register en (in ieder geval voor door OCW erkende opleidingskenmerken) bij ROD. Leerlingadministratiesystemen kunnen ter ondersteuning van het registratieproces ook deze controles reeds inbouwen.

Hoe wordt de lijst gepubliceerd en beheerd?

Er is vanuit de vo-sector, onder auspiciën van de VO-raad, een Beheergroep Waardenlijsten RIO-vo ingericht met vertegenwoordiging uit het onderwijsveld, OCW, Inspectie van het Onderwijs, SLO en DUO, die voor het beheer, onderhoud en vaststelling verantwoordelijk is. Ondersteuning hierbij zal door Edustandaard worden verzorgd.

Alle onderwijsorganisaties maar ook andere partijen kunnen te allen tijde voorstellen tot wijziging van de waardenlijsten doen. Die kunnen zij inbrengen via het [loket van Edustandaard](#)⁷ met gebruikmaking van een aanmeldings- cq wijzigingsformulier te vinden op [Waardenlijsten RIO-vo - Edustandaard](#)⁸.

Alle wijzigingsvoorstellen en andere op- en aanmerkingen worden gebundeld op een issuelijst, die periodiek in de beheergroep wordt besproken. De beheergroep bepaalt of bepaalde voorstellen worden gehonoreerd en stelt een keer per jaar een nieuwe versie van de waardenlijst op. De beheerprocedure is uitgewerkt in een apart document, ook te vinden op: [Waardenlijsten RIO-vo - Edustandaard](#).

⁶ Over de indeling in categorieën is momenteel nog een analyse en discussie gaande. De vraag daarbij is of in RIO voor het aanbod een andere, eigen categorisering gehanteerd moet worden (bijv. de huidige) of dat aangesloten wordt op de categorisering zoals die in het besluit en de regeling van ROD is vastgelegd. Voor beide zienswijzen is wat te zeggen. De uitkomst van deze discussie zal leiden tot een aanpassing in de waardenlijst qua categorie-indeling, maar raakt in principe de afzonderlijke opleidingskenmerken niet. Voor schooljaar 2025-2026 blijft de huidige categorisering in RIO nog van kracht.

⁷ info@edustandaard.nl

⁸ https://www.edustandaard.nl/standaard_afspraken/waardenlijsten-rio-vo/